

Juridisk information

Datum 2016-03-16
Diarienummer RS 2016-04284

**Västra Götalandsregionen,
Koncernkontoret**

Handläggare: Johanna Svensson
Telefon: 010-441 01 27
E-post: johanna.jm.svensson@vgregion.se

Användning av upphovsrättsskyddat material

Upphovsrätt

Upphovsrättsskydd regleras i upphovsrättslagen och innebär att skaparen av ett konstnärligt eller litterärt verk har ensamrätt till detta och full bestämmanderätt över hur detta får, eller inte får, användas av andra. Vad som är ett *konstnärligt eller litterärt verk* definieras i upphovsrättslagens 1 kapitel 1 §:

”... skönlitterär eller beskrivande framställning i skrift eller tal, datorprogram, musikaliskt eller sceniskt verk, filmverk, fotografiskt verk eller något annat alster av bildkonst, alster av byggnadskonst eller brukskonst, eller verk som har kommit till uttryck på något annat sätt.

Till litterära verk hänförs kartor, samt även andra i teckning eller grafik eller i plastisk form utförda verk av beskrivande art.”

Upphovsrättsskydd uppstår omedelbart när ett verk tillkommit. Verket behöver inte vara färdigställt och skyddet gäller även för användning av delar av verket, till exempel ett avsnitt ur en uppsats, en musikslinga, en del av ett foto och så vidare.

Det är skaparen av verket som själv innehar den ursprungliga upphovsrätten till detta i sin egen fysiska person. En juridisk person, till exempel Västra Götalandsregionen eller ett företag, kan inte ha ursprunglig upphovsrätt till ett verk. Upphovsrätter kan dock överlåtas helt eller delvis till någon annan genom avtal.¹

Upphovsrättsskyddade verk får inte utan lov från upphovsrättsinnehavaren:

1. kopieras, vare sig fysiskt eller digitalt
2. framförs offentligt
3. göras tillgängliga för allmänheten genom, visning eller spridning av kopior eller exemplar
4. säljas, hyras ut eller lånas ut
5. ändras på ett, för upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart, kränkande sätt
6. användas på ett, för upphovsmannen, kränkande sammanhang

¹ Upphovsrättslagen 3 kapitlet

Generellt lov från upphovsmannen (exempelvis genom avtal) kan lämnas för användning av upphovsrättsskyddat verk enligt punkterna 1-4.² För användning enligt punkterna 5-6 kan upphovsrättsinnehavaren dock enbart ge lov för varje enskilt tillfälle.³

Inskränkningar i upphovsrätten

Kopiering för personligt bruk

Den, i vardagliga sammanhang, viktigaste inskränkningen i upphovsrätten till ett verk gäller framställning av exemplar för privat bruk vilken regleras i upphovsrättslagen 2 kapitel 12 §:

”var och en får för privat bruk framställa ett eller några få exemplar av offentliggjorda verk. Såvitt gäller litterära verk i skriftlig form får exemplarframställningen dock endast avse begränsade delar av verk eller sådana verk av begränsat omfång. Exemplaren får inte användas för andra ändamål än privat bruk.”

Personligt bruk innebär att man på eget initiativ kopierar ett verk för sin egen eller den närmsta familjens personliga användning. Hur många exemplar som menas med *några få* måste avgöras från fall till fall, men det är alltid det privata bruket som är avgörande. Det vill säga man får kopiera i så många exemplar som krävs för sitt privata bruk. Sannolikt är det alltså inte ett problem att göra ett allsångshäfte i tio exemplar för ett privat födelsedagskalas, medan det mycket väl kan vara det om häftet ska användas på en firmafest. Inom ramen för personligt bruk ryms också kopior som man gör för sitt eget behov i sitt arbete.

Möjligheten att kopiera upphovsrättsskyddade verk för privat bruk är behäftad med ett antal undantag som regleras i upphovsrättslagen 2 kapitlet 12 § 2 stycket. Där framgår att det aldrig är tillåtet att genom kopiering; uppföra byggnadsverk, framställa exemplar av datorprogram eller framställa exemplar i digital form av sammanställningar i digital form. Det är inte heller tillåtet att låta någon annan; framställa exemplar av musikaliska verk eller filmverk, framställa bruksföremål eller skulpturer, eller efterbilda andra konstverk genom konstnärligt förfarande.

Upphovsrätten förändras ständigt på grund av den tekniska utvecklingen och under 2016 förväntas nya EU-direktiv på området komma. Detta kan förändra hur kopieringsmöjligheterna för privat bruk kommer att se ut i framtiden.

Kopiering i undervisningssyfte

Kopiering i undervisningssyfte, så kallad klasskopiering, regleras i upphovsrättslagen 3 c kapitlet 42 c § och är endast tillåtet om den aktuella skolan eller utbildningen har tecknat avtalslicens för skolkopiering. Det är Sveriges kommuner och landsting som förhandlar fram detta avtal, Skolkopieringsavtalet, med upphovsrättsinnehavarnas gemensamma förvaltningsorgan Bonus Presskopia för Västra Götalandsregionens skolors räkning.

² Upphovsrättslagen 3 kapitlet

³ Upphovsrättslagen 1 kapitlet 3 §

Skolkopieringsavtalet gäller *enbart* sådan undervisningsverksamhet som står under tillsyn av Skolverket eller Folkbildningsrådet. Det kan alltså inte användas för ”klasskopiering” till exempelvis konferenser och kurser i andra delar av Västra Götalandsregionens verksamhet.